

ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİ ANALİZLERİ:

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK TEORİSİ

Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL

Giriş

- Uluslararası Ticaret Analizleri **Uluslararası Ticaret Teorisi (International Trade Theory)** ve Uluslararası Ticaret Politikası (**International Trade Policy**) olmak üzere, birbirini tamamlayan iki alt gruba ayrılmaktadır.
- Mal akımları uluslararası ekonomik ilişkilerde daima en eski ve en ağırlıklı yeri tutmuştur.
- Ancak teknolojinin ulaştığı boyutlar ve dünya hizmet ticaretindeki hızlı artışlar son yıllarda dikkatlerin daha yoğun biçimde hizmetler alanına yöneltilmesine neden olmuştur

ULUSLARARASI EKONOMİ

Uluslararası Ticaret (Mal Akımları)

- İhracat
- İthalat
- Göreceli fiyatlar
- Üretim, Tüketim

Uluslararası Parasal İlişkiler (Mali Akımlar)

- Sınır ötesi para, sermaye ve ödeme akımları
- Döviz piyasası
- Kur değişmesi
- Ödemeler bilançosu
- Denkleşme mekanizmaları

Uluslararası Ticaret Teorisi

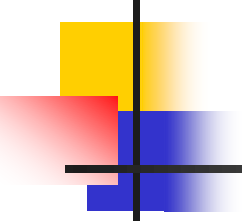
- Ülkeler hangi nedenle ticaret yaparlar
- Dış ticaretin yararları
- Dış ticaretin bileşimi
- Ticaret dengesini sağlayan göreceli fiyatların oluşumu

Uluslararası Ticaret Politikası

- Hükümetin dış ticarete müdahalesi
- Amaçlar
- Araçlar

I. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİ'NİN KAPSAMI

- Uluslararası Ticaret teorisinin başlıca amacı, ülkeler arasındaki mal ve hizmet alım satımlarının nedenlerini açıklamaktır.
- Uluslararası Ticaret teorisine ilişkin analizler, bazı aşırı basitleştirici varsayımlar altında
- ülkelerin birbiriyle yapmakta oldukları ticaretin temelini, yani dış ticaret kazançlarını,
- dış ticaretin bileşimini ve
- göreceli reel fiyat ilişkilerini açıklamaya yönelik bilimsel faaliyetlerdir.

-
-
- Teori kurma çalışmalarının dayandığı soyutlama işlemi dolayısıyla Uluslararası İktisatın bu alanına bazen **Soyut Uluslararası Ticaret Teorisi (Pure Theory of International Trade)** veya yalnızca **Soyut Teori** de denmektedir.

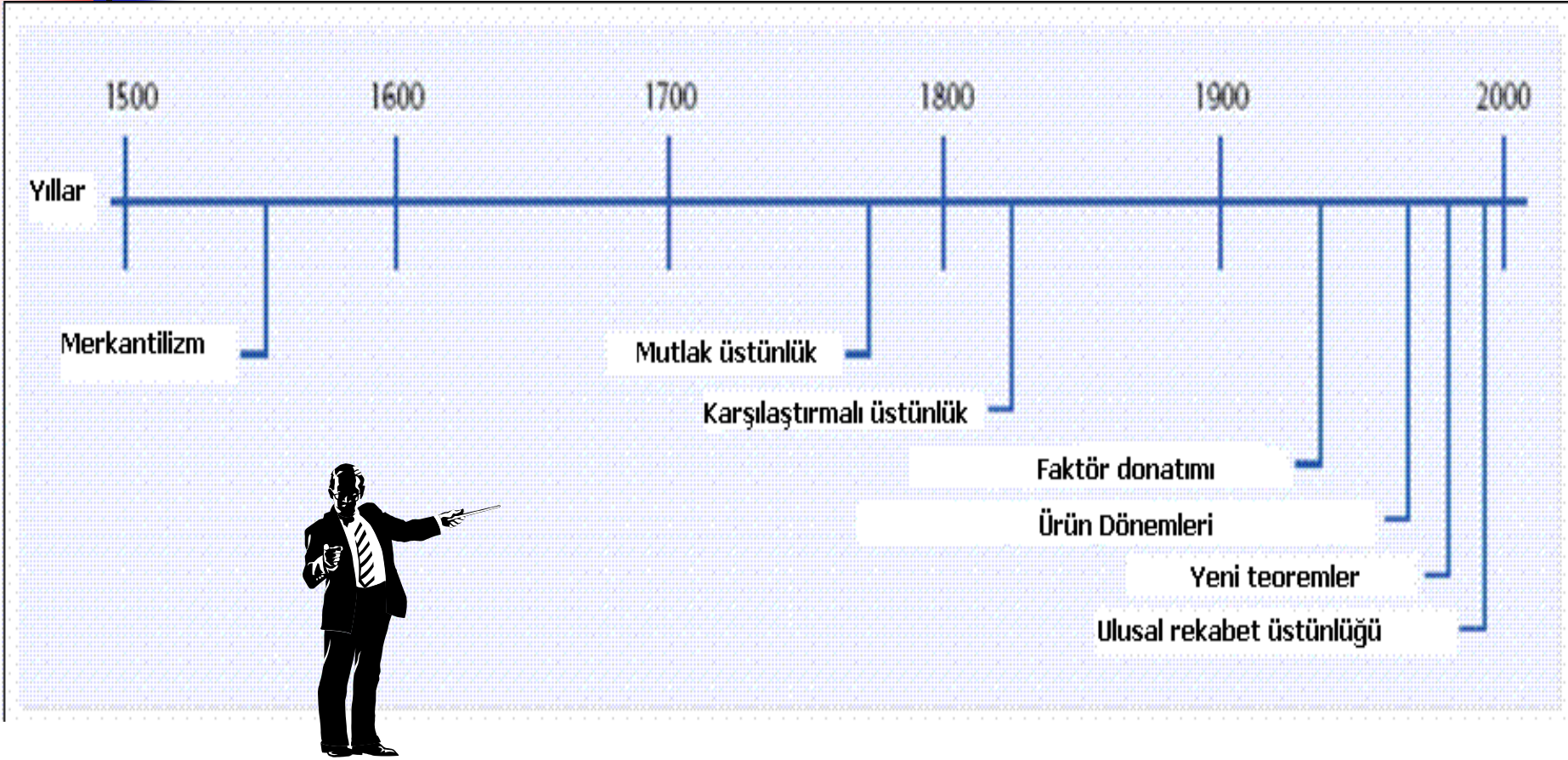
Uluslararası Ticaret Teorisi'nin yanıtlamak zorunda olduğu üç soru:

- **1.** Ülkeler neden dış ticaret yaparlar, yani dış ticaretin kapalı ekonomiye göre ülkelere sağladığı yararlar nelerdir?
- **2.** Bir ülke dış ticaretinin bileşimi nasıl açıklanabilir; yani bir ülkenin hangi malları ihraç, hangilerini ithal edeceği neye göre belirlenir?
- **3.** Bir ülkenin ihraç fiyatları ile ithal fiyatları oranı, yani dış ticarete nisbi fiyatlar, ya da dış ticaret hadleri nasıl oluşmaktadır?

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU

- Uluslararası ticaretin ilk kez bilimsel bir yöntemle incelenmesi Adam Smith'in 1776'da yayımlanan ünlü eseri "Ulusların Zenginliği" ile başlar.
- Sonrular bu teoriye David Ricardo, John Stuart Mill, Alfred Marshall, Eli Heckscher, Bertil Ohlin, John Maynard Keynes, Jacob Viner ve Paul Samuelson önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Uluslararası Ticaret Teorisinin Doğuşu

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU

MERKANTİLİZM (XVI-XVII. yy)

- Merkantilist dönemden önce dünyada yaygın bir dış ticaretten söz etmek güçtür. Bu durumun tek istisnası uzak doğu ile Avrupa arasında yaşanan ve Türkiye'yi bir köprü durumuna getiren **İPEK YOLU**'dur
- Merkantilist dönem feodalitenin yerine **ulusal devlet**lerin kurulmakta olduğu bir dönemdir. Yeni oluşan ulus devletlerin resmi ekonomi doktrini merkantilizm olmuştur.
- Merkantilizme göre dış ticaret politikasının temel amacı hazinenin **altın stokunu artırmaktır**.
- Yoğun **devlet müdahaleciliğine** dayanan bir doktrindir.

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU

MERKANTİLİZM (XVI-XVII. yy)

- **İhracatın artırılmasına** birinci derecede önem verirler.
- **Mamul mal ithalinin kısıtlanmasını** öngörür. **Hammaddelerin ithali serbesttir.**
- Merkantilistler altın girişlerini artırmak için **ticaret filosunun** gelişmesine de büyük ağırlık verir.

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU

MERKANTİLİZM (XVI-XVII. yy)

- Merkantilist doktrine göre **dünya serveti (altın veya gümüş stoku) sabittir**. O nedenle dış ticaret yapan ülkelerin arasında daima bir çelişki vardır. Ticaretten bir taraf kârlı çıkarken diğer taraf aynı ölçüde zarara uğrar
- **Sanayi devriminden sonra** (kas gücünün yerine buhar gücünün kullanılması ile) Merkantilizmin yerine liberal görüşler geçmeye başladı.
- Sanayi devrimi → Üretim “patlaması” → Yeni piyasa arayışları → Serbest ticaret veya ticarete liberalizm düşüncesinin yaygınlaşması

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU

KLASİK LİBERALİZM

- **Adam Smith**'in Ulusların Zenginliği adlı kitabındaki görüşleri Klasik Liberalizm ya da Klasik İktisat Ekolünün temelini oluşturur.

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU KLASİK LIBERALİZM'İN TEMEL GÖRÜŞLERİ

- Bütün bireyler ekonomik çıkarlarına göre hareket ederler. (**homo economicus-ekonomik insan**)
- Devlet kişilerin bireysel girişim haklarını kısıtlamaz. (laissez faire, laissez passer – bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler)
- Bireyler kendi çıkarları peşinde koşmakla aynı zamanda toplumsal çıkarlara da hizmet etmiş olurlar.
- Ekonomik hayatta düzen sağlayan bir **görünmez el** (invisible hand) vardır.

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU KLASİK LİBERALİZM'İN TEMEL GÖRÜŞLERİ

- Smith'e göre, toplam dünya serveti **sabit değildir.**
- Dış ticaret, uluslararası **uzmanlaşma ve işbölümü** doğurarak dünya kaynaklarının verimliliğini artırır.
- İki ülke bu şekilde daha yüksek üretim ve tüketim düzeylerine ulaşarak **yaşam standartlarını artırır.**

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU

Merkantilizm – Klasik İktisat

■ MERKANTİLİSTLER

- MİLLİ SERVET = ALTIN + GÜMÜŞ
- İHRACAT > İTHALAT
- DÜNYA EKONOMİSİ STATİK
- DÜNYA SERVETİ SABİT
- EN İYİ POLİTİKA = İTHALATI KISIP, İHRACATI ARTIRMAK

■ OYSA SMİTH VE KLASİK İKTİSATÇILAR

- TOPLAM DÜNYA SERVETİ SABİT DEĞİL VE
- SERBEST TİCARET ÜLKELERİN SERVETLERİNİ, DOLAYISIYLA DÜNYA SERVETİNİ ARTIRIR.
- UZMANLAŞMA + İŞBÖLÜMÜ →
VERİMLİLİK → DÜNYA ÜRETİMİ →

II. ULUSLARARASI TİCARET TEORİSİNİN DOĞUŞU

- Uluslararası Ticaret Teorisi Analizlerindeki Standart Varsayımlar:
 - İki ülke, iki mal, her ikisi de üretiyor, mallar homojen.
 - Para yok, mal malla değiştiriliyor.
 - Fiyatlar reel (mal ya da faktör miktarı).
 - Mal, faktör piyasalarında tam rekabet.
 - Devlet müdahalesi yok (gümrük tarifesi, kota vb. kısıtlamalar yok)
 - İşgücü ülke içinde tam hareketli, ülkelerarası tam hareketsiz.
 - Ekonomi tam çalışma durumunda.
 - Taşıma giderleri sıfır

Uluslararası Ticaret Teorisinin Doğuşu

■ Emek-değer teorisi

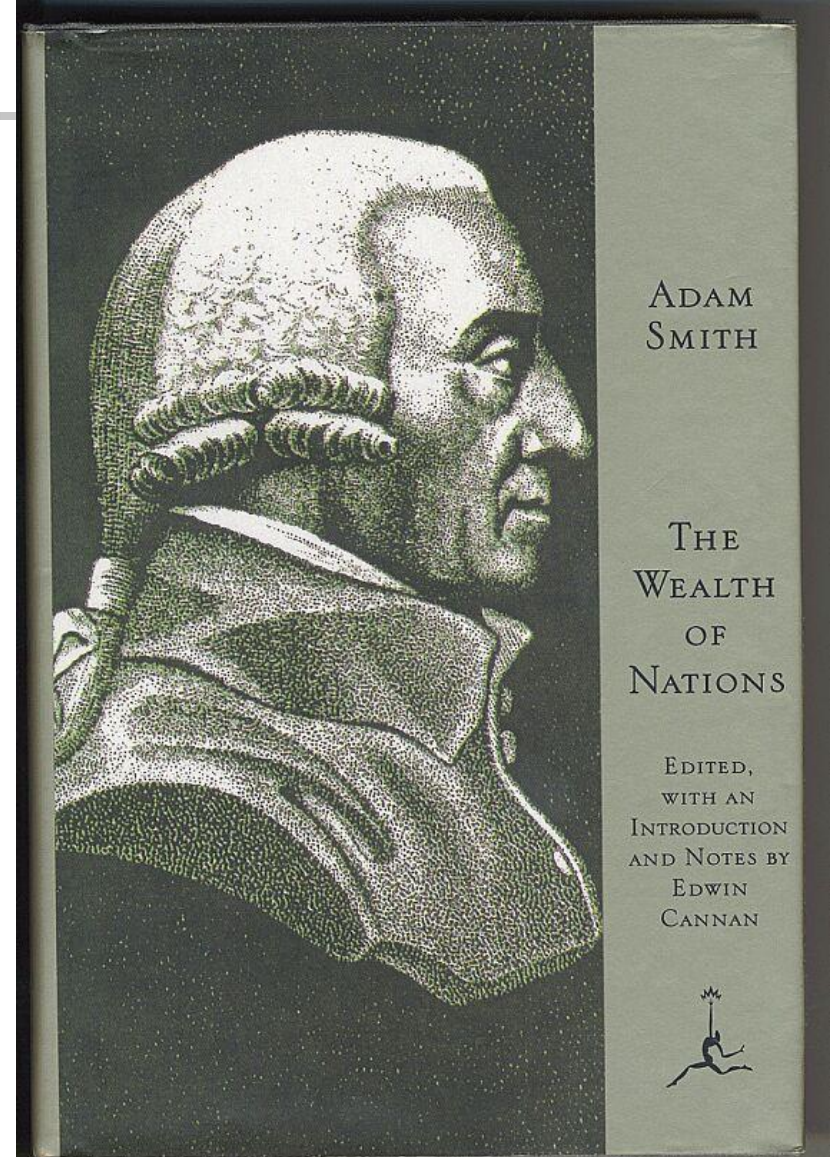
- Adam Smith ve David Ricardo'yu da kapsayacak biçimde Klasik Ekol'e bağlı iktisatçıların değer konusundaki görüşleri “emek-değer” teorisi (labor theory of value) olarak bilinir.
- Bu yaklaşıma göre bir malın maliyeti (talep koşullarının bulunmaması durumunda o malın fiyatı) onun üretimi için harcanan emek miktarı ile ölçülür. Diğer yandan da emek, homojen (türdeş) bir üretim faktörü olarak kabul edilmiştir.
- Üretiminde göreceli olarak fazla emek kullanılan malın maliyeti daha yüksektir.
- Klasiklerin sadece emeği dikkate almasının nedeni;
 - doğal kaynakların tanrı vergisi olduğu,
 - sermayenin ise biriktirilmiş ve üretim aracı biçiminde somutlaştırılmış emekten meydana geldiğidir.

MUTLAK ÜSTÜNLÜK TEORİSİ

(Theory of Absolute Advantages)

- Teori Adam Smith'in 1776 yılında yayınlanan "Ulusların Zenginliği" isimli eserinde ortaya atılmıştır.

Adam Smith
(1723-1790)

MUTLAK ÜSTÜNLÜK TEORİSİ (Theory of Absolute Advantages)

- Bir ülke karşı ülkeye göre hangi malları daha **düşük maliyetle üretiyorsa o malların üretiminde uzmanlaşmalı** ve bunları ihraç ederek pahalıya üretebildiklerini dış ülkeden ithal etmelidir.

MUTLAK ÜSTÜNLÜK TEORİSİ (Theory of Absolute Advantages)

Bir işçinin bir günde üretebildiği mallar

	<u>A Malı</u>		<u>B Malı</u>
■ Amerika	50 Birim	veya	30 Birim
■ Almanya	20 Birim	veya	80 Birim

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK TEORİSİ (Theory of Comparative Advantages)

- Teori David Ricardo'nun 1817 yılında yayınladığı "Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri" kitabında ortaya atılmıştır.

David Ricardo (1772-1823)

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK TEORİSİ (Theory of Comparative Advantages)

- Önemli olan üretimde üstünlük derecesidir. Bir ülke, diğerine göre, hangi malların üretiminde daha yüksek oranda üstünlük sahibi ise o mallarda uzmanlaşmalıdır.

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK TEORİSİ

ÖRNEK

Bir İşgünü ile üretilebilen mal miktarı

	Kumaş (metre)	Şarap(litre)
İngiltere	80	40
Portekiz	10	20

- Her iki malda da İngiltere mutlak üstünlüğe sahiptir.
- İngiltere'nin kumaş üretimindeki üstünlüğü 8 kat, şarap üretimindeki üstünlüğü 2 kattır.
- İngiltere kumaş, Portekiz şarap üretiminde uzmanlaşmaya gitmelidir.

Karşılaştırmalı üstünlük teorisine göre, iki ülke arasında dış ticaretin iki ülke açısından kârlı olabilmesinin şartı, **uluslararası fiyat oranının iki ülke iç fiyat oranlarının arasında olmasıdır.**

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK TEORİSİ

ÖRNEK

- Bir İşgünü ile üretilebilen mal miktarı

	Kumaş (metre)	Şarap(litre)
■ İngiltere	80	40
■ Portekiz	10	20

İç fiyatlar

İngiltere'de 1 m kumaş = 1/2 lt şarap
Portekiz'de 1 m kumaş = 2 lt şarap

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK TEORİSİ (Theory of Comparative Advantages)

İç fiyatlar

İngiltere'de 1 m kumaş = $\frac{1}{2}$ lt şarap
Portekiz'de 1 m kumaş = 2 lt şarap

- Uluslar arası fiyat oranı $1mk=1ltş$ olsaydı
- İngiltere'nin dış ticaret kazancı ihraç edilen kumaş birimi başına $\frac{1}{2}$ birim şarap
- Portekiz'in kazancı ihraç ettiği şarap başına $\frac{1}{2}$ birim kumaş olacaktır.

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK TEORİSİ **(Theory of Comparative Advantages)**

- Gerek Mutlak üstünlük gerekse de Karşılaştırmalı üstünlük modellerinde ticaretin nedeni ülkeler arasında emek verimliliğindeki farklılıklardır.
- Ülkelerin hangi malları üretip ihraç edeceği ve hangisini de ithal edeceğini emek verimliliği belirlemektedir.

RİCARDO MODELİNİN EKSİKLERİ

- Emek değer teorisine dayanması
 - Ülkeler arasındaki işgücü verimindeki farklılığın nedenlerini açıklamaması
 - İşgücü ülke içinde tam hareketli, ülkeler arasında tam hareketsiz olması
 - Ricardo teorisi bir arz teorisidir.
 - Uluslararası fiyatların düzeyi açıklanmamış. Bunun için talebe de yer verilmeli.
 - Sabit maliyetlere ve tam uzmanlaşmaya dayanması
 - artan-azalan maliyetler yok.
 - Statik bir model olması
 - Üretimin aşamalara ayrılmasına değinmemektedir

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLERİN GEÇERLİK ALANI

- A) Yurtiçi talep ve ulusal üretim arasındaki farklılıklar
- B) Mal niteliklerindeki farklılıklar
- C) Fiyat farklılıkları

III. FIRSAT MALİYETLERİ İLE DIŞ TİCARET TEORİSİ ANALİZLERİ

- Klasik teoriye yöneltilen eleştirilerden birisi
 - Teorinin emek-değer teorisine dayanması
 - Emeğin homojen bir üretim faktörü kabul edilmesi
- Gerçekte maliyet emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimciliği faktörlerini de kapsar.
- Neo-Klasik iktisatçılar emek maliyeti yerine tüm faktörleri kapsayan “FIRSAT MALİYETİ” kavramını koyarak karşılaştırmalı üstünlükler teorisinin bu eksiğini gidermişlerdir.

FIRSAT MALİYETİ

Bir malın fırsat maliyeti o malın üretimini bir birim artırmak gereken kaynakları serbest bırakmak üzere, başka bir malın üretiminden vazgeçilmesi gereken miktara eşittir.

Fırsat maliyeti

Fırsat maliyeti teorisinde kaynakların tam çalışma düzeyinde kullanıldığı varsayılır. Birden fazla üretim faktörünün üretime katıldığı kabul edilince ülkeler arasında teker teker faktör verimliliği yönünden karşılaştırma yapmak olanaksızlaşır. Bu güçlüğü yenmek için **verimlilik yerine bu kavramın tersi olan üretim maliyeti** ele alınarak bu sorun giderilir.

Fırsat maliyetleri yaklaşımına göre üretim maliyeti, bir birim mal üretmek için gerekli olan kaynakların toplamına eşittir.

Fırsat maliyeti

- Fiziki bakımdan farklı olan bu kaynakları toplamak için de emek, sermaye ve doğal kaynaklar gibi faktörlerin her birinden kullanılan miktarlar yerine parasal değerler dikkate alınır.

Fırsat maliyeti

- Böylece, Ricardo'nun emek verimliliği tablosu yerine şimdi her ülkenin kendi ulusal parası ile ölçülen ve fırsat maliyetlerini yansıtan yeni bir tablo elde edilmiş olur.

1 birim çelik ve 1 birim buğday üretmek için gerekli kaynakların parasal değeri

	<u>Çelik</u>	<u>Buğday</u>
■ Türkiye	10 TL	1 TL
■ ABD	1 \$	2 \$

■ Türkiye,	1 Birim Çelik:	10 birim buğday
■ ABD,	1 Birim Çelik:	0,5 birim buğday

ÜRETİM İMKÂN LARI EĞRİSİ

Dış ticarete fırsat maliyetleri **üretim imkanları veya dönüşüm eğrileri** ile gösterilir.

TANIM:

Bir ülkenin veri teknoloji ve üretim faktörleri varsayımı altında üretebileceği azami mal ve hizmet miktarlarını ifade eder.

Üretim İmkanları Eğrisi ile bir ülkenin iki farklı maldan üretebilecekleri alternatif bileşimleri göstermek mümkündür.

ÜRETİM HACMİ VE ÜRETİM MALİYETLERİ İLİŞKİSİ SABİT FIRSAT MALİYETLERİ (SABİT VERİMLER)

- Klasik Üretimin değişmesine karşın maliyetlerin sabit kalmasıdır. (Sabit verimler)
- Üretimde sabit maliyetler, bir endüstriden (kumaş) diğerine (buğday) aktarılan kaynakların her iki kesimde de aynı derecede verimli olmasıdır.

Şu iki durumda ortaya çıkar

- Üretim faktörlerinin birbirini yerine tam ikame edilebilir olmaları yada iki malın üretiminde sabit oranda kullanılmaları
- Bir faktörün bütün birimlerinin homojen veya aynı kalitede olması

Sabit fırsat maliyetlerinin doğal sonucu, üretimde
“**TAM UZMANLAŞMA**”dır

ÜRETİM HACMİ VE ÜRETİM MALİYETLERİ İLİŞKİSİ ARTAN MALİYETLERİ (AZALAN VERİMLER)

- Üretim değıştikçe maliyetler artıyorsa üretimde artan maliyetler (azalan verimler) söz konusudur.

Şu iki durumda ortaya çıkar

- Üretim faktörleri tüm malların üretiminde sabit oranda kullanılmamaktadır.
- Bir faktörün bütün birimlerinin homojen değildir.

Artan maliyet varsayımının sonucu genellikle, üretimde “**EKSİK UZMANLAŞMA**” dır.

Üretimdeki uzmanlaşmanın eksik kalmasının nedeni üretimdeki artış dolayısıyla içerideki üretim maliyetlerinin (iç fiyatlar) giderek artması ve bir noktadan sonra dünya fiyatlarına eşitlenmesidir.

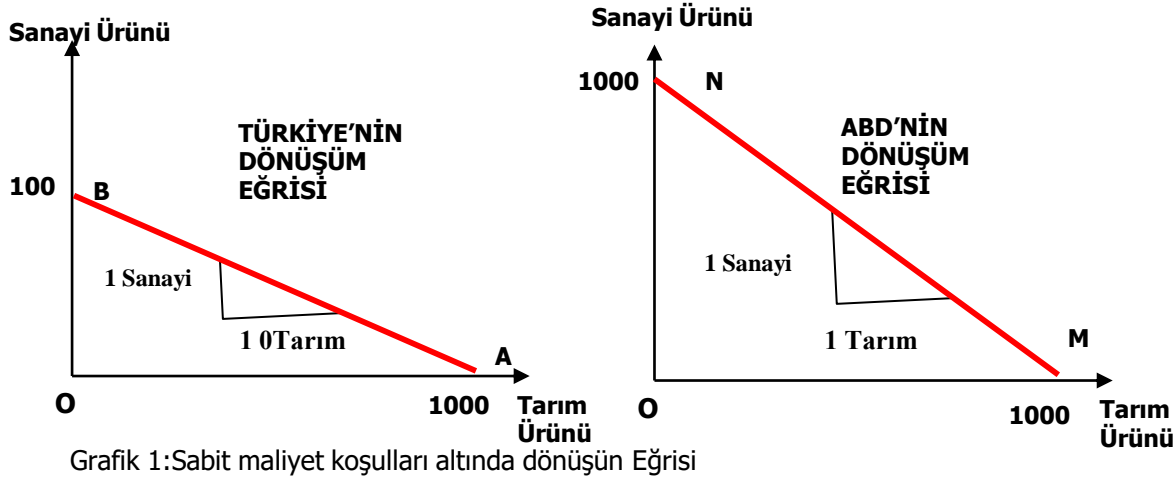

ÜRETİM HACMİ VE ÜRETİM MALİYETLERİ İLİŞKİSİ AZALAN MALİYETLERİ (ARTAN VERİMLER)

- Üretim artarken maliyetler azalıyorsa üretimde azalan maliyetler (artan verimler) denir.

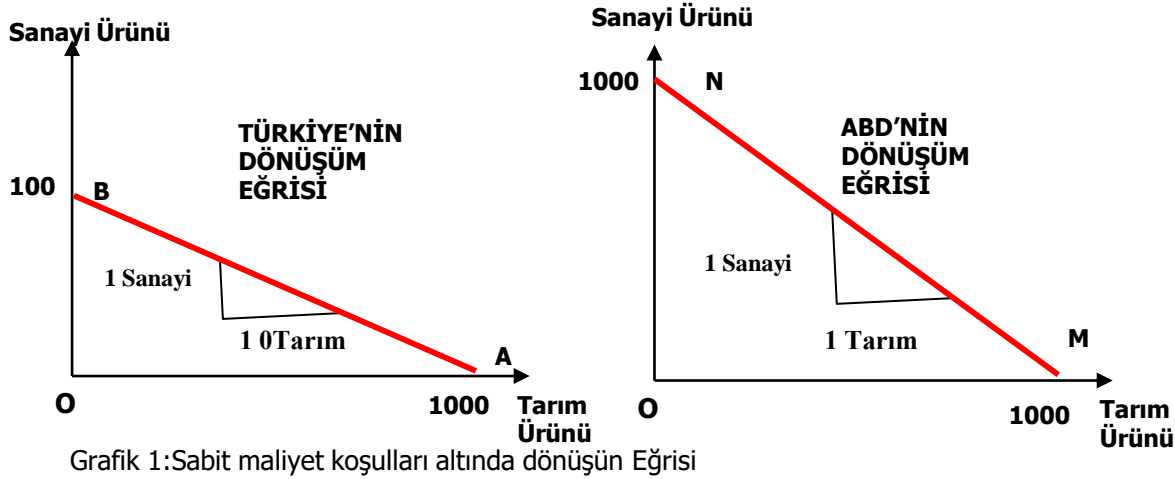
Azalan maliyetler durumunda aktarılan her kaynağın üretimde sağladığı artış bir öncekinden fazladır. Verimlilikteki bu artışlar iktisatta **içsel ve dışsal tasarruflar ya da ölçek ekonomileri** ile açıklana bilir.

SABİT MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

- AB doğrusu Türkiye'nin dönüşüm eğrisidir. Türkiye tüm kaynaklarını tarımda çalıştırırsa 1000 birim tarım ürünü elde eder. Eğer tüm kaynaklarını sanayide çalıştırırsa 100 birim sanayi ürünü elde eder.
- A ile B arasındaki noktalar ülkenin her iki maldan birlikte üretebileceği miktarları gösterir

SABİT MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

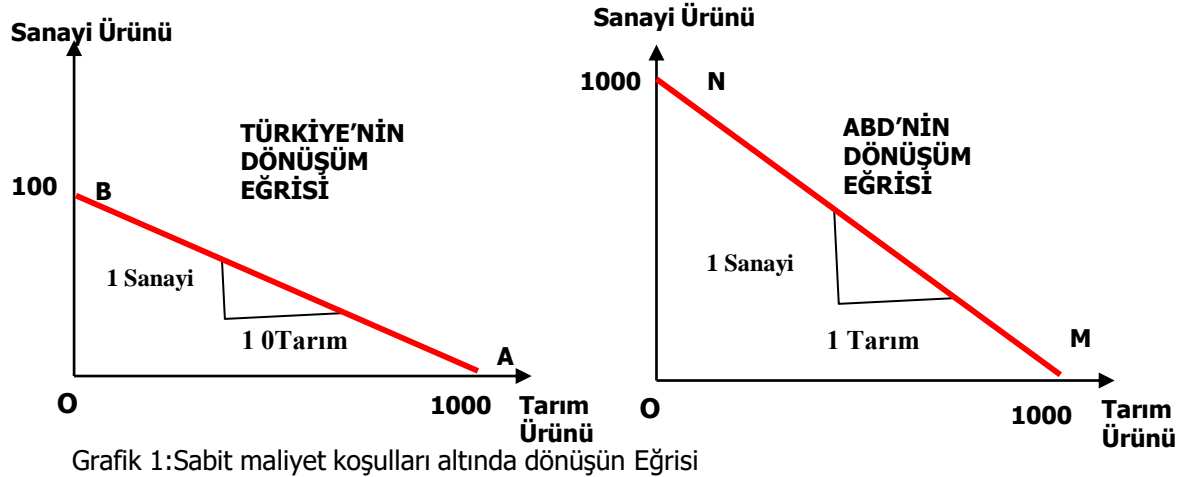
- Dönüşüm eğrisinin eğim, tarım ürününün sanayi ürünü cinsinden fiyatını gösterir.

$$\text{AB doğrusunun eğimi} = \text{OB/OA} = 100/1000 = 1/10$$

(iç fiyat oranı)

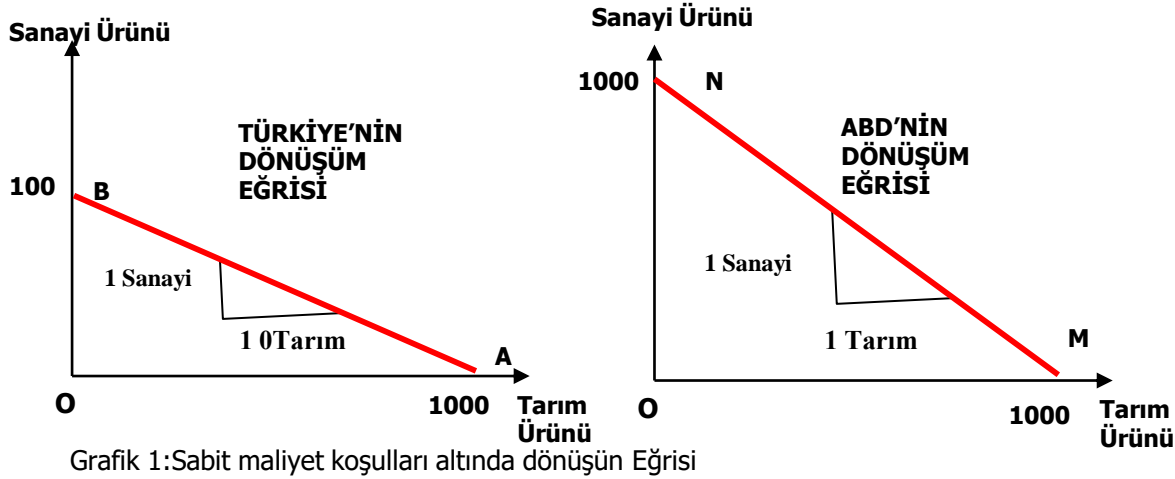
- 1 birim daha fazla sanayi ürünü elde etmek için 10 birim tarım ürününden vazgeçmek gerekir.

SABİT MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

- **MN doğrusu ABD'nin dönüşüm eğrisidir.**
MN doğrusunun eğimi = $OM/ON = 1000/1000 = 1$
(iç fiyat oranı)
1 birim daha fazla sanayi ürünü elde etmek için 1 birim tarım ürününden vazgeçmek gerekir.

SABİT MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

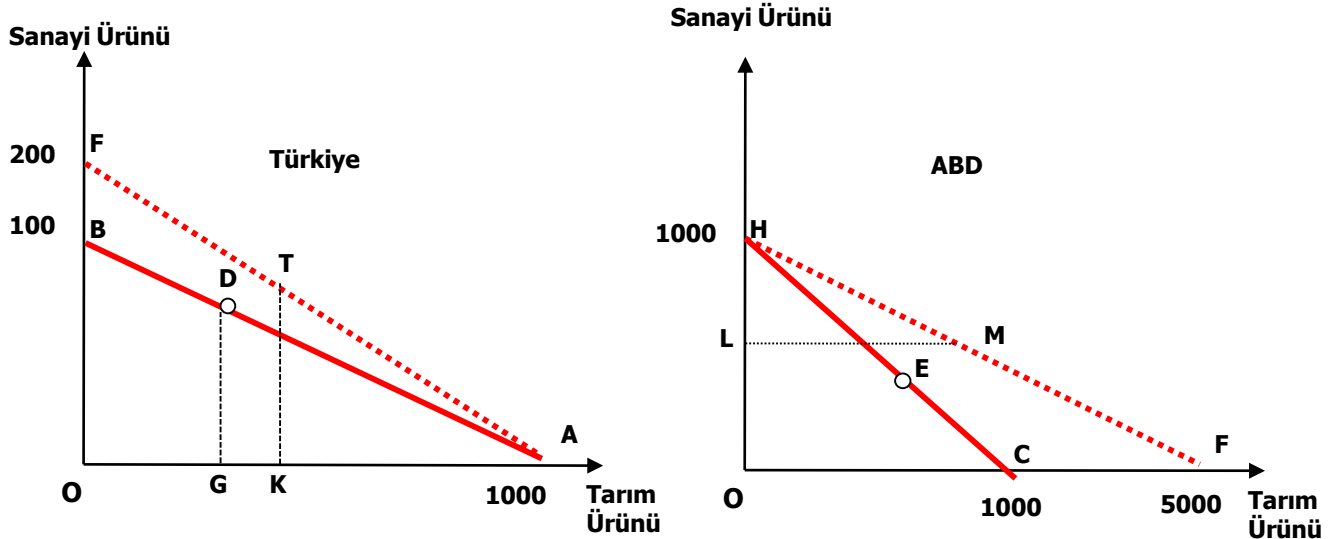
- Burada iki ülkenin dış ticarete kârlı çıkabilmeleri için uluslararası fiyatın (dış ticaret hadlerinin) bu ülkelerin iç fiyat (maliyet) oranları arasında olması gerekir.

Türkiye'nin
iç fiyat oranı
1/10

Uluslararası
fiyat oranı
1/5

ABD'nin
iç fiyat oranı
1

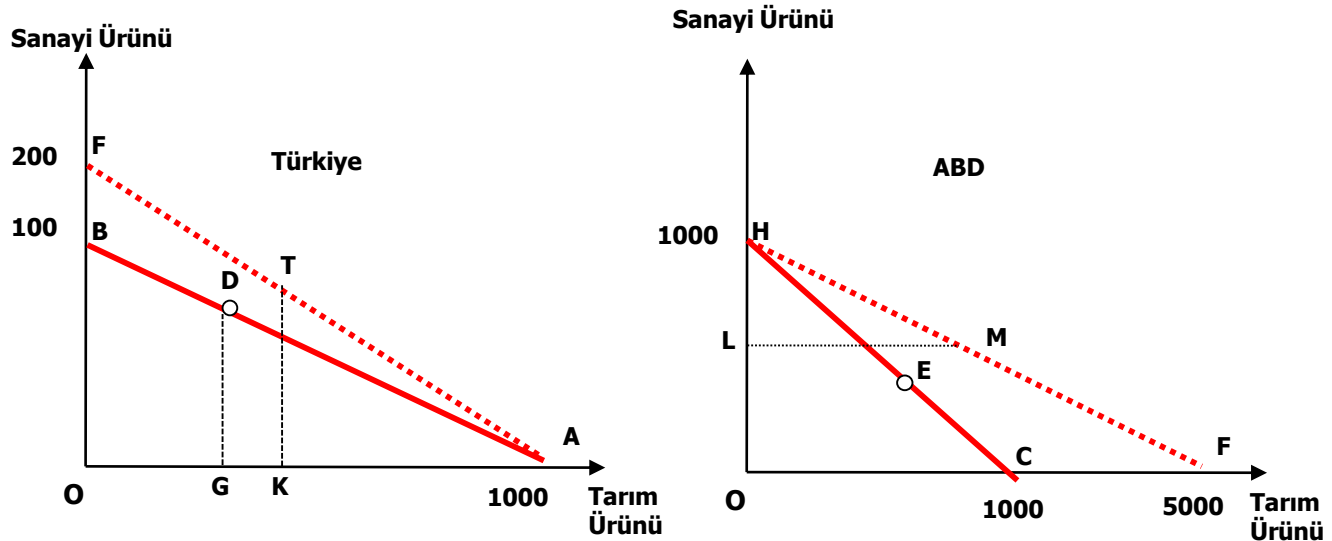
SABİT MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

Grafik 1:Sabit verim koşullar ve dış ticaret

- **FA doğrusu HF doğrusu ile paraleldir ve uluslar arası fiyat oranını gösterir.**
- **Kapalı ekonomi durumunda Türkiye D noktasında, ABD E noktasında her iki maldan ürettiği kadar tüketmektedir.**
- **Uluslararası fiyat oranı 1/5 iken her ülkede dış ticarete açılacaktır.**

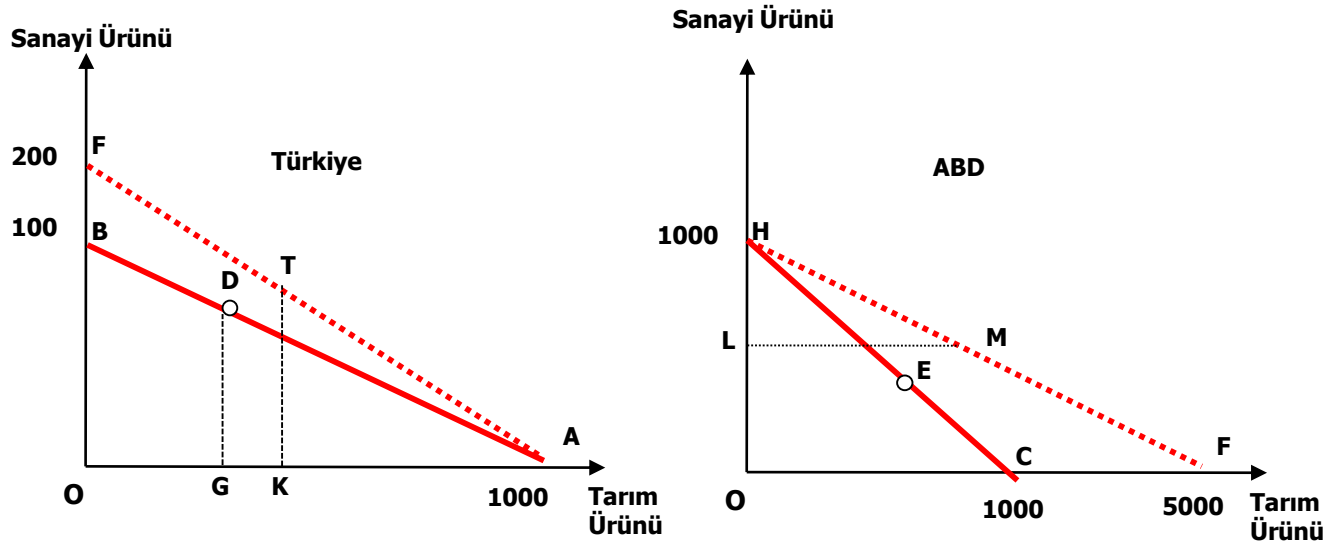
SABİT MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

Grafik 1: Sabit verim koşullar ve dış ticaret

- **Türkiye sanayi üretimini bırakıp tarımda uzmanlaşarak üretimini A noktasına kaydırır. ABD ise tarım ürünü üretimini bırakıp sanayi ürünü üretiminde uzmanlaşarak üretimini H noktasına kaydırır.**

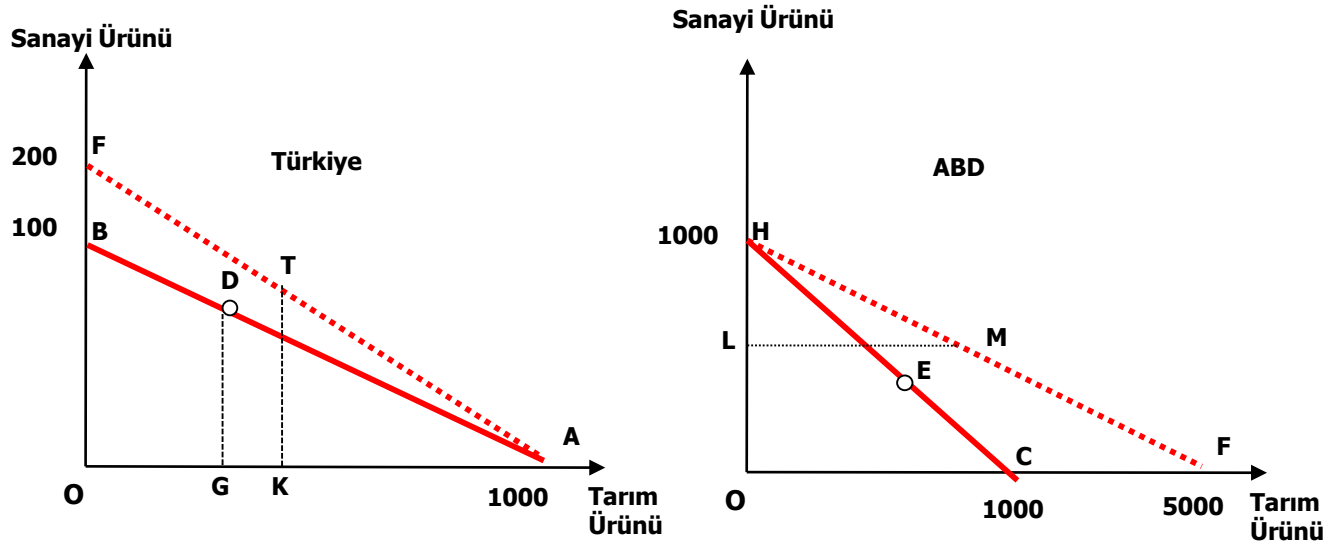
SABİT MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

Grafik 1: Sabit verim koşullar ve dış ticaret

- Türkiye FA doğrusu üzerindeki T noktasında tüketimde bulunabilecektir. KA kadar tarım ürünü, KT kadar sanayi ürünü ile değiştirilebilecektir.
- ABD ise HF doğrusu üzerindeki M noktasında tüketimde bulunabilecektir. LH kadar sanayi ürünü, LM kadar tarım ürünü ile değiştirebilecektir.

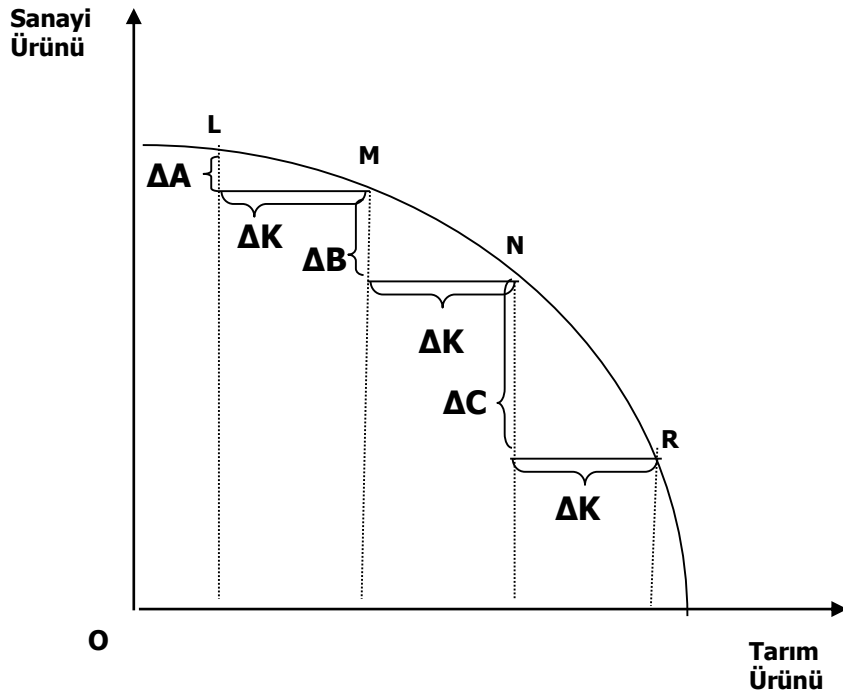
SABİT MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

Grafik 1: Sabit verim koşullar ve dış ticaret

- Görüldüğü gibi her ülke de kapalı ekonomi durumuna göre her iki maldan daha fazla tüketme olanağına kavuşmuştur. Serbest dış ticaret her iki ülke açısından avantajlıdır.**

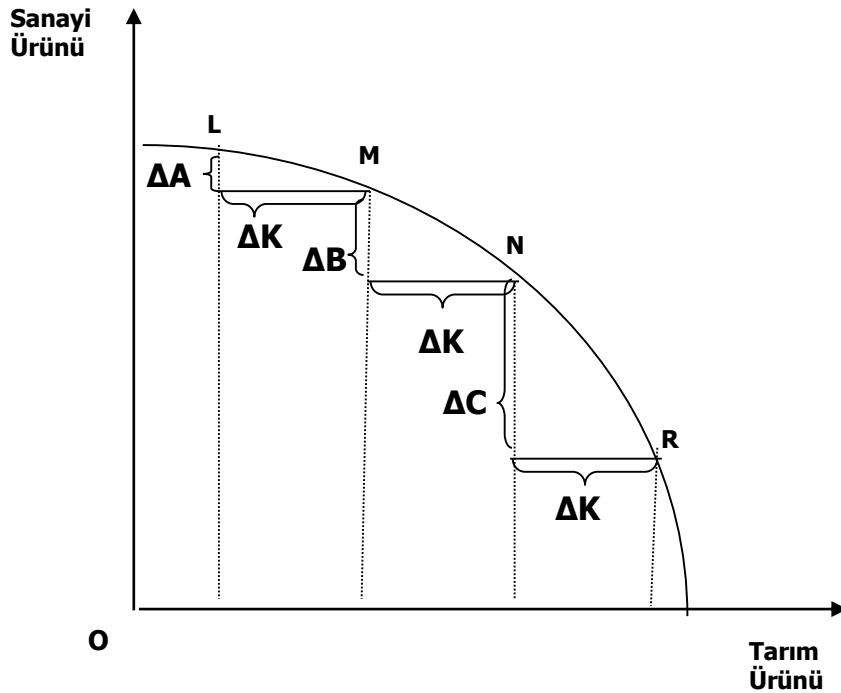
ÇOĞALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

- **Çoğalan maliyet koşulları altında dönüşüm eğrisi orjine göre iç bükeydir. Ülke tarımda uzmanlaşırken üretilecek her yeni tarım ürünü için sanayi malından giderek artan miktarlarda vazgeçmek zorunda kalır.**

Grafik 3: Çoğalan Maliyetler ve Dönüşüm Eğrisi

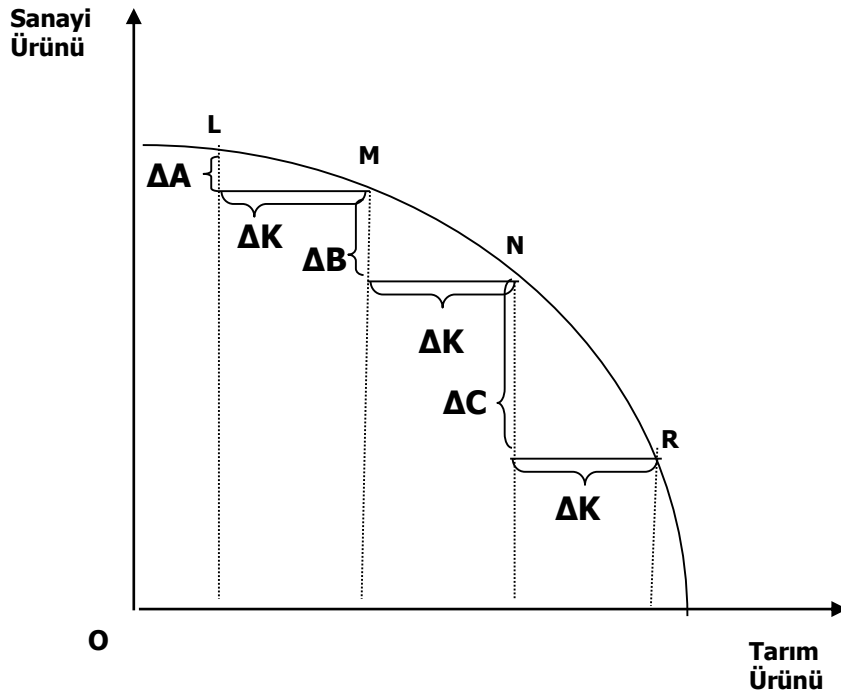
ÇOĞALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

Grafik 3: Çoğalan Maliyetler ve Dönüşüm Eğrisi

- Örneğin L noktasında iken tarımsal üretimi 1 birim ($\Delta K=1$) artırmak için sanayi malından ΔA miktarında vazgeçmek gerekir.
- $\Delta A/\Delta K$ tarım ürününün sanayi malı cinsinden maliyetini (iki mal arasındaki yurt içi değişim oranını) gösterir
- Bu oran ise üretim olanakları eğrisinin L noktasındaki eğimini (yani **marjinal dönüşüm oranını**) gösterir.

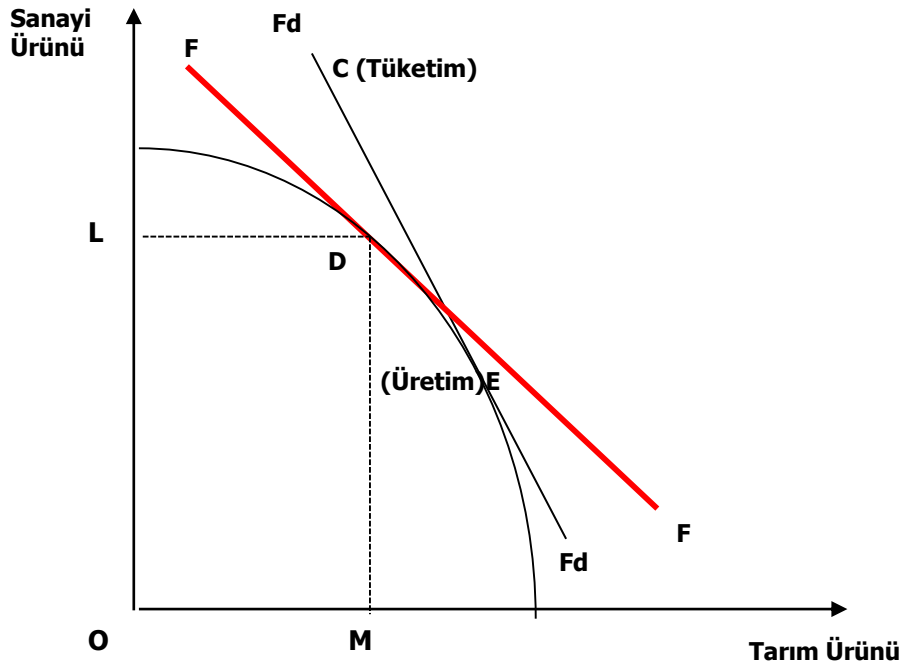
ÇOĞALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

- İkinci bir birim tarım ürünü elde etmek için M noktasında sanayi malının üretimini ΔB kadar kısmak gerekir.
- İkinci birimin fırsat maliyeti $\Delta B/\Delta K$ olur ki bu oran birinci birimden daha büyüktür.
- **Fırsat maliyeti L noktasından R noktasına hareket ederken artar.**

Grafik 3: Çoğalan Maliyetler ve Dönüşüm Eğrisi

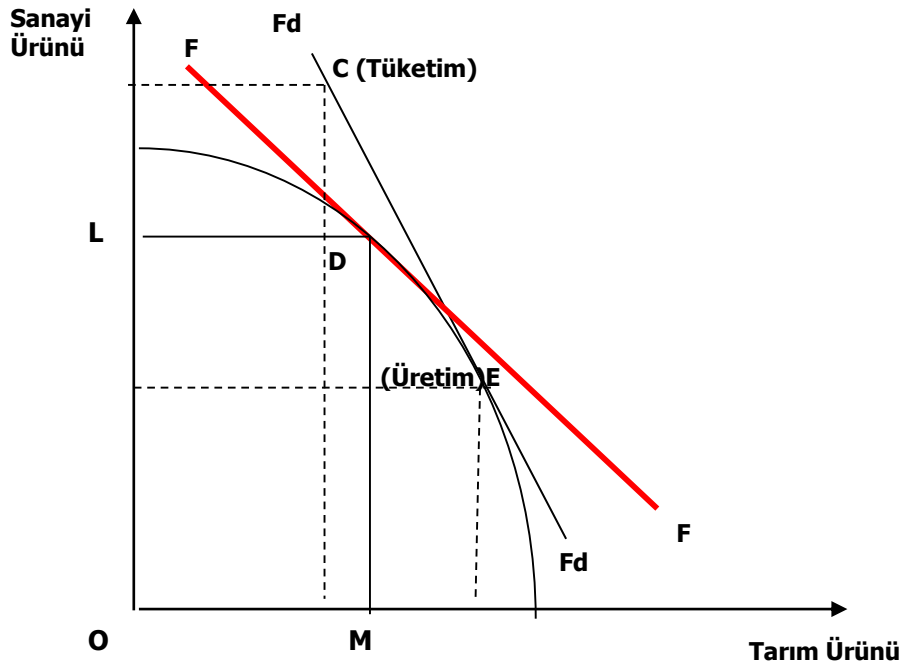
ÇOĞALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

- Türkiye'nin kapalı ekonomi durumundaki üretim ve tüketimi dönüşüm eğrisi üzerindeki D noktasıdır.
- Bu noktada iç fiyatlar (tarım ürününün sanayi ürünü cinsinden fiyatı) FF doğrusunun eğimine eşittir.

Grafik 4: Çoğalan maliyetler ve dış ticaret kazançları

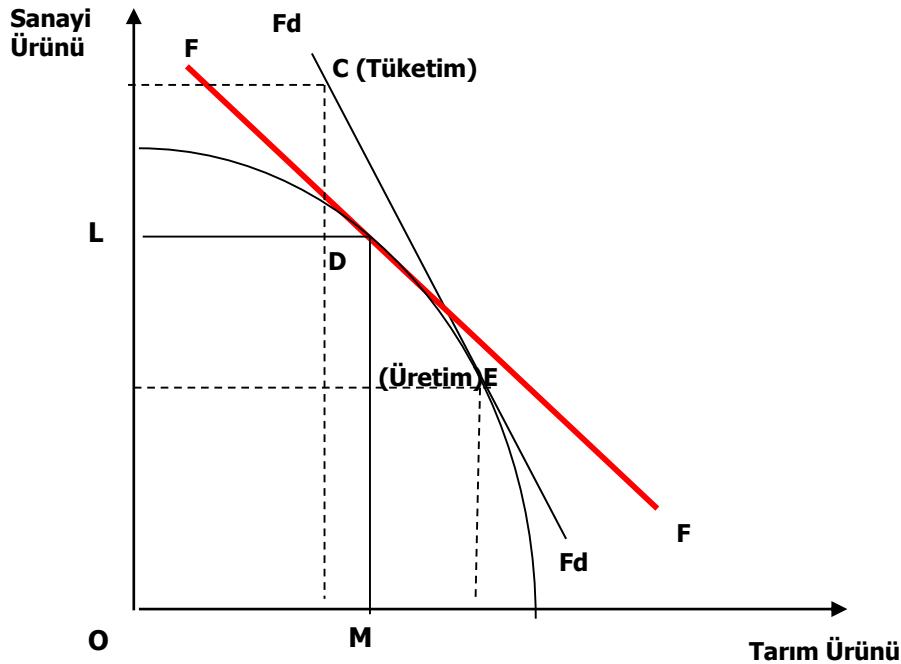
ÇOĞALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

- Türkiye'nin FdFd gibi bir dünya fiyatından dış ticarete açıldığını kabul edelim.
- FdFd doğrusunun eğiminin dik olması tarım ürünlerinin dünya fiyatının, yurtiçi fiyatından yüksek olduğunu gösterir.
- Bu durumda Türkiye'de üreticiler tarımsal üretimi artıracak sanayi üretimini kısacaktır.

Grafik 4: Çoğalan maliyetler ve dış ticaret kazançları

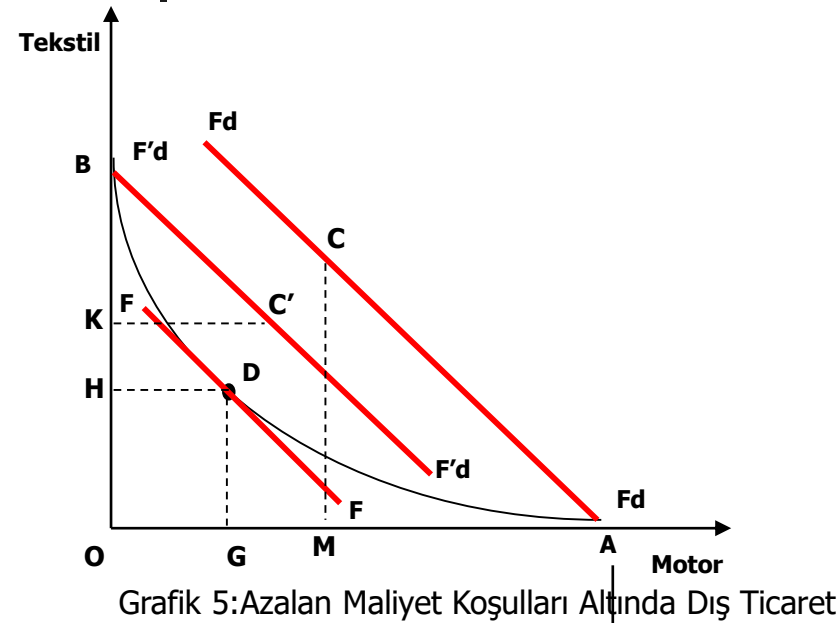
ÇOĞALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

- Üretim olanakları eğrisi üzerindeki sağa ve aşağıya doğru olan bu hareket, **tarım ürününde yapılan her artıştan elde edilen gelir, sanayi üretiminin kısılması dolayısıyla uğranılan kayıptan büyük olduğu sürece devam eder.**

Grafik 4: Çoğalan maliyetler ve dış ticaret kazançları

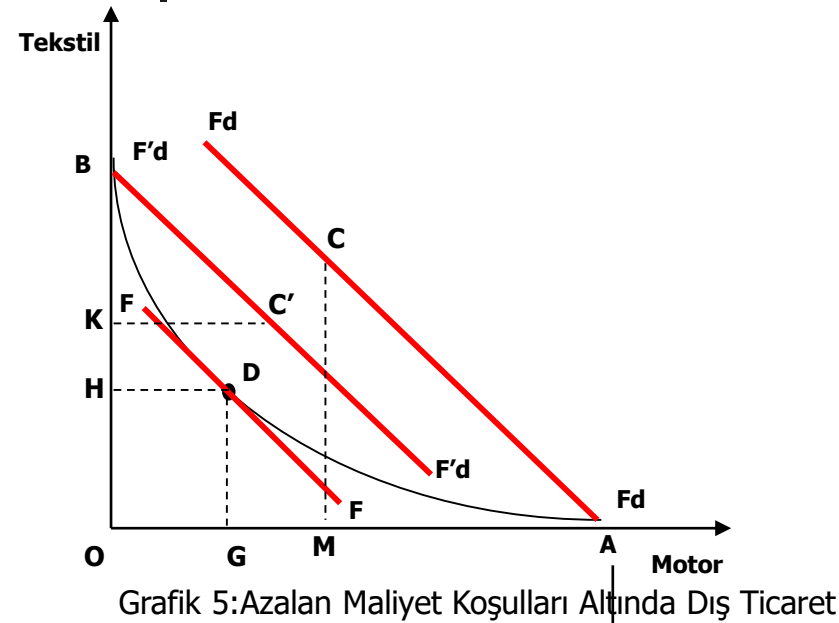
AZALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

**Tam
Uzmanlaşma**

- **Azalan maliyet koşulları altında, üretim olanakları eğrisi orijine dış bükeydir.**
- **Dış ticarete açılınca ihraç malında tam uzmanlaşma ortaya çıkar.**
- **Azalan maliyet koşulları altında dış fiyatlar iç fiyatlara eşit olsa bile kârlı dış ticaret yapma olanağı vardır.**

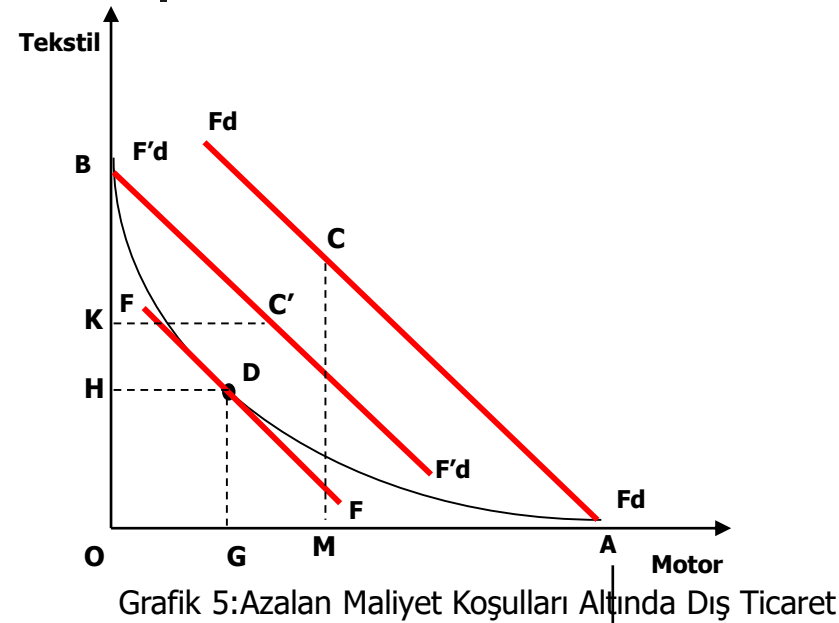
AZALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

**Tam
Uzmanlaşma**

- **Kapalı ekonomi durumunda üretim ve tüketim noktası D, iç fiyatlar FF dir.**
- **Ülkenin iki maldan birinde uzmanlaşması için D noktasında dengenin herhangi bir şekilde bozulması yeterlidir.**
- **Hükümetin geçici bir süreyle endüstriye sübvansiyon verdiğini, diğerlerini vergilendirmek gibi önlemler aldığını düşünelim.**

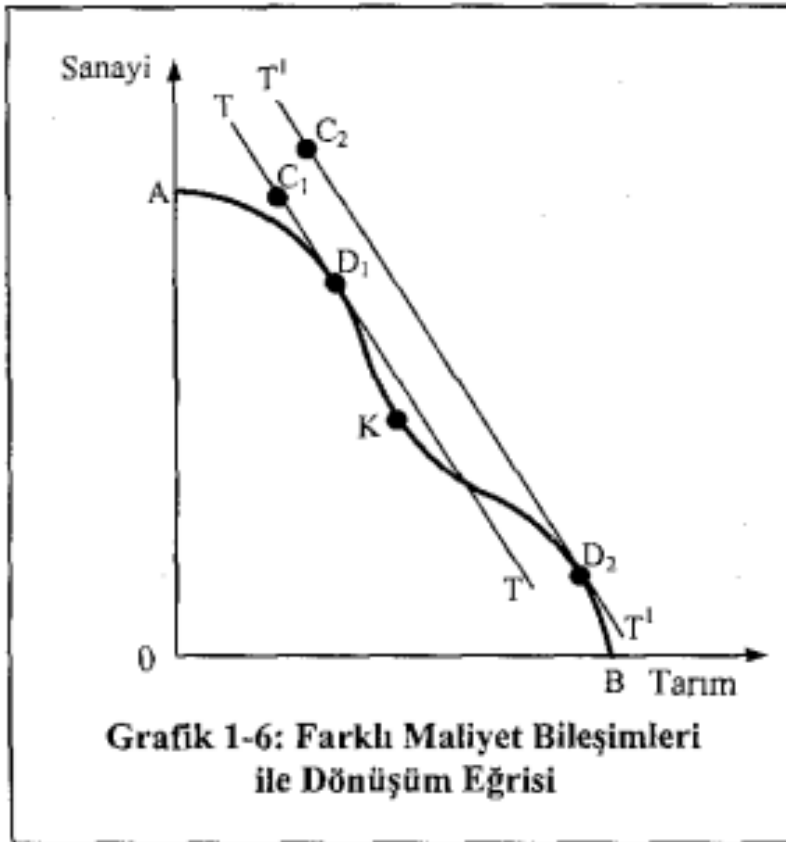
AZALAN MALİYETLER VE DIŞ TİCARET

**Tam
Uzmanlaşma**

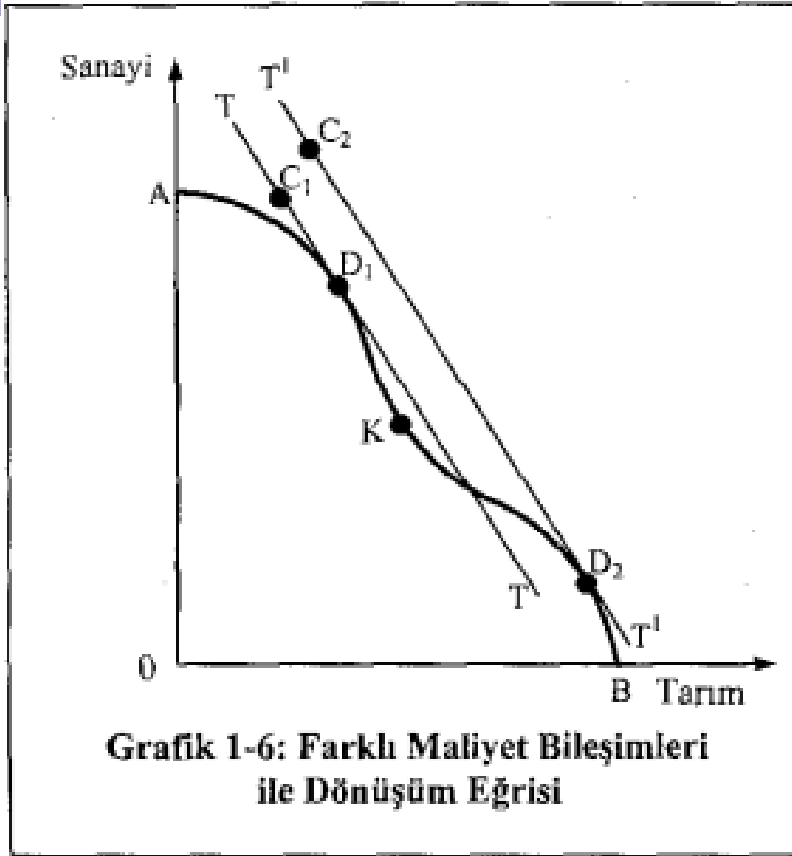
- Bu durumda ülke motorda tam uzmanlaşmaya (A noktası) gider. Bu malın MA kısmını $FdFd$ fiyatından (FF özdeşi) ihraç ederek, karşılığında MC miktar tekstil ürünü ithal eder ve C noktasına ulaşır.
- C noktası daha yüksek bir ülke refahına ulaşıldığını gösterir.

FARKLI MALİYET BİLEŞİMLERİ VE DÖNÜŞÜM EĞRİSİ

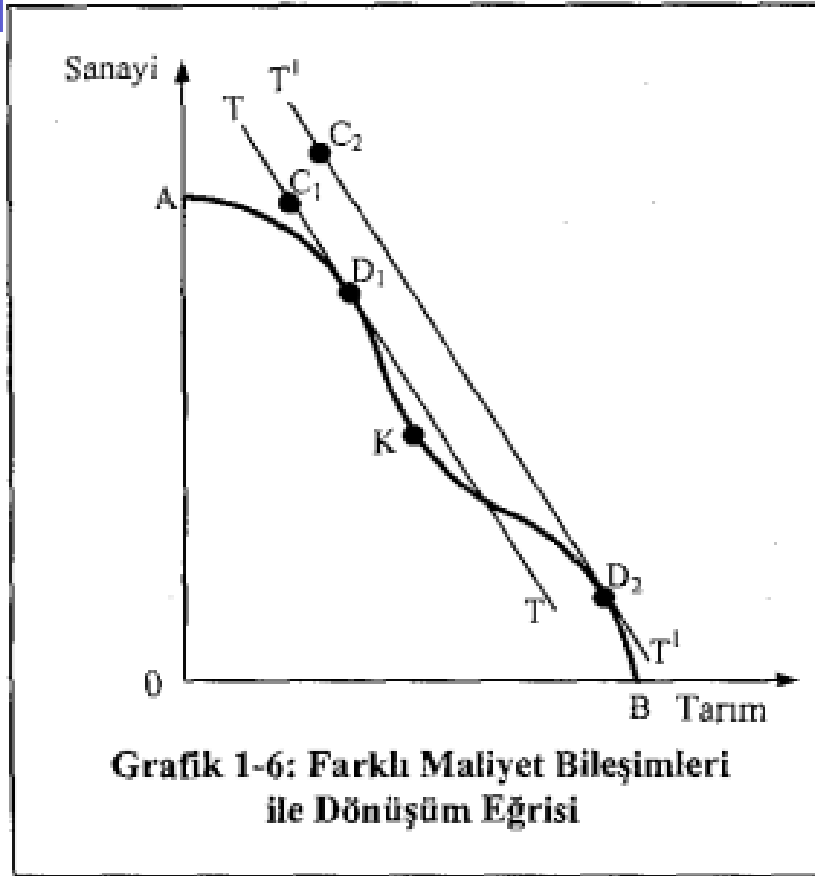
- Yukarıda üç farklı maliyet türüne göre üretim olanakları eğrilerini ayrı ayrı inceledik. Fakat gerçekte üretim olanakları eğrisi, yüksek bir olasılıkla artan, azalan veya sabit maliyetlerden yalnızca birisine bağlı değildir.
- Daha gerçekçi bir durum, üretim olanakları eğrisi üzerinde bu üç maliyet yapısını kapsayan değişik bileşimlerin bulunmasıdır.
- Başka bir deyişle, belirli hacimdeki üretime kadar, diyelim ki artan maliyetler geçerli iken daha sonra bunu öteki maliyet özellikleri izler. Böylece belki de aynı maliyet yapısının geçerli olduğu birden çok bileşim bulunabilecektir.

FARKLI MALİYET BİLEŞİMLERİ VE DÖNÜŞÜM EĞRİSİ

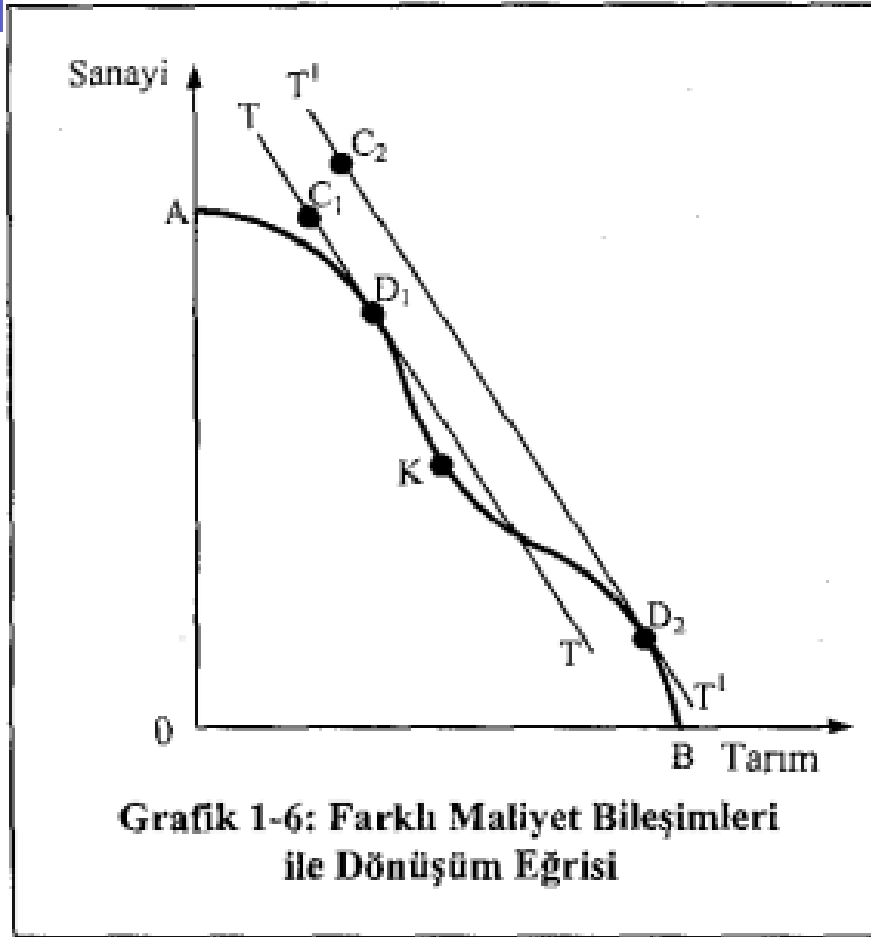
- Maliyetlerin dönüşüm eğrisi boyunca bu şekilde farklılaşması, uluslararası uzmanlaşma konusunda da bazı sorunlar doğurabilir.
- Eğer gerçekte olduğu gibi, dönüşüm eğrisinin şekli tam olarak bilinmiyorsa, belli bir anda uluslararası fiyat oranına göre ulaşılan üretim dengesi maksimum refah noktası olmayabilir.
- Diğer bir deyişle, gerçekleşen uzmanlaşma durumunda refah ancak sınırlı bir maksimum düzeyde bulunabilir.

FARKLI MALİYET BİLEŞİMLERİ VE DÖNÜŞÜM EĞRİSİ

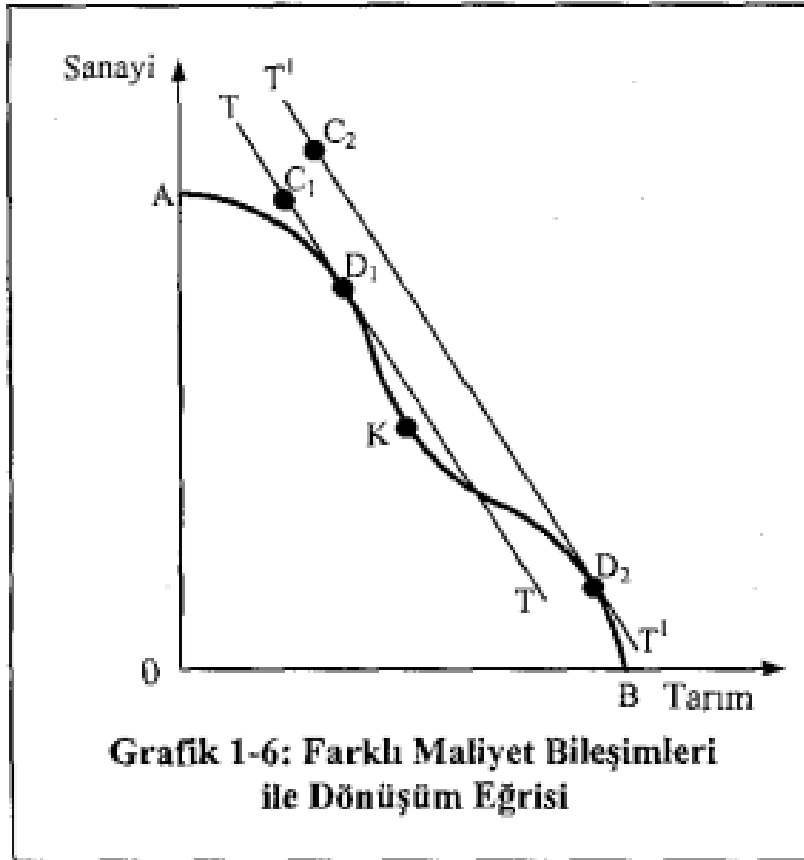
- Maliyetlerde farklılaşma özelliğine sahip bir dönüşüm eğrisi Grafik 1-6' da gösterilmiştir.
- Eğer dış ticaret öncesi üretim, AB dönüşüm eğrisi üzerinde A ile K arasında bir noktada bulunuyorsa, ülke TT gibi bir uluslararası fiyat oranından ticarete açıldığında, D1 noktasında uzmanlaşmaya gider.

FARKLI MALİYET BİLEŞİMLERİ VE DÖNÜŞÜM EĞRİSİ

- Diğer yandan C_1 gibi bir noktanın gösterdiği bileşimleri tüketerek geçerli koşullar altında refahını maksimum eder.
- Ama bu bir yerel veya sınırlı refah maksimumudur. Çünkü ülke rastlantı sonucu K ile B arasında bir yerde bulunsaydı, aynı ticaret hadlerinden ($TT=TT$) dış ticarete açıldığında D_2 noktasında uzmanlaşacak ve örneğin C_2 bileşimini tüketecekti.
- O da yine yerel bir maksimum noktadır. Ancak her iki maldan da daha fazla tüketime olanak verdiği için, birincisine göre daha yüksek bir refahı temsil eder.

FARKLI MALİYET BİLEŞİMLERİ VE DÖNÜŞÜM EĞRİSİ

Grafik 1-6: Farklı Maliyet Bileşimleri ile Dönüşüm Eğrisi

- O halde veri koşullar altında, en yüksek refaha ulaşabilmek için dönüşüm eğrisinin şekli hakkında bilgi sahibi olmak gerekir.
- Eğer eğrinin şekli grafikteki gibi tam olarak tahmin edilebilmiş olsaydı, ekonomiyi doğrudan doğruya D2'ye yönlendirmek gerekirdi.
- Bu amaçla devlet Örneğin, vergi politikası araçlarını kullanarak bir malın üretimini özendirme ve öteki malın üretimini caydırma yoluna gidebilirdi.